

Till
Socialtjänstnämnden

Budgetunderlag för år 2005 och inriktning för 2006 och 2007 (1 bilaga)

Förslag till beslut

Socialtjänstnämnden beslutar att till kommunstyrelsen överlämna och hänvisa till förvaltningens förslag till budgetunderlag för år 2005 och inriktning för 2006 och 2007.

Dag Helin

Pia Hofmeijer

Sammanfattning

Nämndernas budgetunderlag ska redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamheten de kommande åren. Underlaget ska beskriva trender, utvecklingstendenser, strukturella frågor, demografiska förändringar samt effekterna av dessa och eventuella åtgärder.

I tjänsteutlåtandet tas frågan upp om ett eventuellt basutbud av institutioner inom staden, hur stadens preventionssamordnare ska finansieras, inrättandet av ett resurscenter för adopterade, upprustning och ökad tillgänglighet på LSS-kollo samt äldreomsorgspeng även för äldre hemlösa. Vidare behandlas andra insatser mot hemlöshet såsom att utveckla olika former av mer stadigvarande boende, bättre omhändertagande av svårt fysiskt sjuka hemlösa, tak-överhuvudet-garantin och dagverksamheter för hemlösa.

Bakgrund

Utgångspunkt för nämndernas arbete med budgetunderlagen är beslutad plan för 2005 i kommunfullmäktiges budget för år 2004 med inriktning för åren 2005 och 2006. Större avvikelser jämfört med plan för 2005 ska kommenteras. Nämnderna ska även beskriva förändringar avseende åren 2006 och 2007.

Nämndernas budgetunderlag ska under respektive inriktningsmål redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamheten de kommande åren. Underlaget ska beskriva trender, utvecklingstendenser, strukturella frågor, demografiska förändringar samt effekterna av dessa och eventuella åtgärder. I detta ingår att beakta lokalförsörjning, kompetensförsörjning samt omstrukturering- och investeringsbehov.

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom förvaltningens ledningsgrupp. Ärendet har behandlats inom ramen för facklig samverkan.

Nämndernas ansvarsområden och övergripande mål

Socialtjänstnämnden har enligt sitt reglemente följande huvuduppgifter:

- bereda ärenden till kommunstyrelsen avseende riktlinjer, policy och uppföljning inom sitt ansvarsområde
- svara för vissa stadsövergripande verksamheter
- mot ersättning tillhandahålla tjänster som beställs av andra nämnder

Kommunfullmäktiges inriktningsmål 2004 – 2006

Nämnden ska

- förebygga och motverka hemlöshet
- verka för ett minskat drogmissbruk
- uppmärksamma kvinnornas och barnens situation

Strategi för en solidarisk social politik

De övergripande målen för nämndens verksamheter är i huvudsak två:

- skapa varaktiga sociala förändringar både för dem som är marginaliserade och för dem som är i kris
- förebygga ytterligare marginalisering och utslagning av människor i utsatta situationer i livet

För att åstadkomma detta krävs en samlad strategi. Strategin ska fokusera på egenmakten hos dessa människor, med det egna värdet som främsta grund. De insatser som utförs måste dessutom utnyttja den förmåga som finns hos alla människor.

Staden har det yttersta ansvaret för människor i utsatta lägen. I arbetet med marginaliserade är frivillig- och klientorganisationerna ett komplement. Målet för samarbete mellan staden och frivilligorganisationerna ska vara att synergieffekter uppstår, dvs. att slutresultatet blir större än de ingående enskilda delarna. I stadens sociala arbete är också det förebyggande arbetet centralt.

Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna

Basutbud av institutioner

Både offentlig och privat vård har de senaste åren befunnit sig i en tuff marknadssituation. Kommunernas trängda ekonomiska läge har medfört att man noga överväger varje eventuell placering och prövar alternativa lösningar. Detta har sedan lång tid påverkat främst HVB Barn och ungdom, som trots att man ständigt arbetat med att både förnya och utveckla verksamheterna, tvingats utveckla flera institutioner. Även inom HVB Vuxna har särskilt under senaste året en liknande utveckling skett.

Inom förvaltningen finns också fem boendeenheter för hemlösa. Platserna vid dessa institutioner är subventionerade, vilket gör att kostnaderna för stadsdelsförvaltningarna kan hållas nere. Efterfrågan på platserna vid boendeenheterna är stor.

När det gäller HVB Barn och ungdoms och HVB Vuxnas institutioner framkommer i kontakter med stadsdelsförvaltningarna och andra vårdköpare, att man skulle vilja använda dessa, men man anser sig inte ha råd att köpa den vård som erbjuds.

Genom rationaliseringar i förvaltningens budget har medel frigjorts, så att några institutioner har kunnat erbjuda subventionerade platser till stadsdelsförvaltningarna. Dessa är bland annat Krukis/Örnsberg och Gamlebo. Förvaltningen följer noga utvecklingen vid de institutioner som idag erbjuder platser till subventionerat pris. Efterfrågan på platser vid de särskilda boenden som finns inom förvaltningen, liksom en ökad efterfrågan på HVB Barn och ungdoms respektive HVB Vuxnas subventionerade platser tyder på att stadsdelsförvaltningarna har ett verkligt behov av dessa platser.

Enligt socialtjänstnämndens reglemente ska nämnden på beställning av andra nämnder mot ersättning av den beställande nämnden tillhandahålla ett varierat utbud av institutioner och platser för barn/ ungdomar/familjer med psykosociala problem och vuxna med missbruks- och psykosocial problematik. Dessa grupper tillhör de mest utsatta och är i en del fall beroende av institutionsvård för kortare eller längre tid.

Om staden fortsatt ska ha ett eget utbud som garanterar resurser för de mest utsatta, kan det finnas anledning att fastställa omfattningen av platser, vad detta basutbud ska innehålla och i vilken form det ska finansieras. Förvaltningens uppfattning är att staden inte kan frånhända sig ansvaret att ha erforderliga resurser i form av institutionsplatser i egen regi.

Med hänvisning till ovanstående anser förvaltningen att frågan om att garantera ett basutbud inom vård och behandling för de mest utsatta grupperna, främst barn och ungdomar, ska ges prioritet under kommande budgetperiod.

En rimlig ekonomisk satsning för att förvaltningen ska kunna garantera ett basutbud av institutionsplatser för de utsatta grupper som här omnämnts, beräknas för 2005 till 10 mkr med ytterligare satsningar kommande år.

Finansiering av preventionssamordnare

Staden har erhållit statliga utvecklingsbidrag om 4 mkr/år (fördelade via länsstyrelsen) för preventionssamordnare sedan 2002. Sannolikt kommer dessa projektmedel att upphöra efter år 2004. Därutöver har socialtjänstnämnden finansierat samordnarna med 4 mkr/år.

Socialtjänstnämnden har godkänt ett förslag till övergripande Tobaks-, alkohol- och narkotikapolitiskt program för Stockholms stad för, S.T.A.N.-programmet, vilket nu är ute på remiss. Förhoppningen är att S.T.A.N.-programmet ska börja gälla från och med den 1 januari 2005.

I programmet utgör preventionssamordnarna en viktig del. Socialtjänstförvaltningen har via Precens arbetat med att kompetensutveckla och på andra sätt stödja samordnarna i deras arbete. Såväl den statliga alkoholkommittén som forskare betonar idag samordnarens strategiskt viktiga roll som nyckelperson och motor i det lokalt förebyggande arbetet. I S.T.A.N.-programmet uttrycks detta enligt följande: *Stadsdelsnämnderna ska ha en speciell befattning som preventionssamordnare med placering, mandat, m. m. som möjliggör en effektiv koordinering av stadsdelsnämndens samlade förebyggande arbete.*

Att säkerställa samordnarfunktionen är därför angeläget så att de som nu arbetar i den befattningen inte söker annat arbete på grund av osäkra anställningsförhållanden. Både ur ekonomisk och ur professionell synvinkel är det viktigt att säkerställa samordnarnas anställningar för att värna om stadens förebyggande arbete.

Resurscenter för adopterade

Socialtjänstnämnden har givit förvaltningen i uppdrag att utreda förutsättningarna för att inrätta ett center för adopterade och deras familjer. Syftet ska vara att ge råd och stöd samt svara för driften av förskola. Utredningsarbetet har påbörjats. Förvaltningen avser att återkomma före sommaren 2004 med ett förslag till utformning och kostnadsberäkning av resurscentrat.

Äldreomsorgspeng även för äldre hemlösa

Kostnaderna för äldre- och handikappomsorg på Enheten för hemlösa ökar kraftigt. Av enhetens aktuella klienter är idag ca 100 personer 65 år eller äldre. Många av dessa personer har stora vårdbehov efter ett hårt liv som hemlösa. Vården för de hemlösa pensionärer som genom Enheten för hemlösa placeras på sjukhem eller annan vårdinrättning betalas idag över den befintliga budgeten för vård och behandling även om placeringen är ett äldreboende till livets slut.

Traditionellt har hemlösa setts som en yngre grupp som tillhört individ- och familjeomsorgen. Enheten för hemlösa omfattas således inte av stadens fördelningsnycklar när det gäller äldreomsorg och tilldelas därför inte äldreomsorgspeng. Detta innebär höga kostnader för äldre som initialt inte är finansierade. Som exempel kan nämnas Gamlebo, ett äldreboende för hemlösa personer. Vårdkostnaderna på Gamlebo betalas i stadsdelarna via äldreomsorgspengen vilket inte är fallet för Enheten för hemlösa som har 19 personer placerade där.

Konsekvensen blir att målgruppen anses tillhöra äldreomsorgen i stadsdelarna och individ- och familjeomsorgen inom Enheten för hemlösa där äldre hemlösa ännu inte omfattas av äldreomsorgspeng. Enheten fortsätter att bära kostnadsansvaret för dessa äldre personer livet ut. Det innebär också att en person som en gång tillhört Enheten för hemlösa inte överförs till stadsdelen där han bor utan definieras som hemlös hela livet trots ett fast boende i reguljär äldreomsorg.

Det är förvaltningens uppfattning att de äldre personer som har kontakt med Enheten för hemlösa ska anses höra till äldreomsorgen och således omfattas av äldreomsorgspeng. Med ett ändrat synsätt på dessa äldre personer kan de också överföras till stadsdelsnämnderna och ses som bosatta i olika stadsdelar istället för hemlösa. Det är rimligt att inte behöva sluta sitt liv som hemlös.

Upprustning och ökad tillgänglighet på LSS-kollo

För att bedriva LSS-kollo hyr förvaltningen kollogårdar av såväl gatu- och fastighetskontoret (GFK) som Stiftelsen Barnens Dag och privata entreprenörer. För att bedriva verksamheten måste kollogårdarna ha förutsättningar att ta emot de personer som beviljats denna insats enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).

Stadens kollogårdar är i behov av allmän upprustning och därutöver behöver ombyggnader göras för att öka tillgängligheten. Förvaltningen anser att staden bör ta ställning till om gårdarna ska rustas upp och byggas om för att motsvara de krav som är rimliga att ställa för att LSS-kollo ska kunna fortsätta hyra stadens gårdar. I annat fall kan det bli aktuellt att LSS-kollo ökar sin förhyrning av privata kollogårdar som motsvarar verksamhetens behov.

Insatser mot hemlöshet

Utveckla olika former av mer stadigvarande boende

Nämnden har uppdraget att samordna arbetet för de hemlösa och att ha en pådrivande roll för att råda bot på hemlösheten i Stockholm. Tyngdpunkten i förvaltningens arbete med hemlöshetsfrågan de närmaste åren kommer att läggas på att utveckla olika former av mer stadigvarande boende för att erbjuda hemlösa alternativ till härbärgesboende.

Under 2005 och 2006 är det förvaltningens ambition att medverka till att boenden inrättas där hemlösa kan få egna kontrakt och boendestöd. Socialtjänstnämnden arbetar tillsammans med Stiftelsen Hotellhem för att hitta områden och fastigheter för dessa boenden.

I kommunfullmäktiges budget 2004 anges att Stiftelsen Hotellhem är en viktig aktör och samverkanspartner och utgör en del av helheten i arbetet för de hemlösa. Det är dock endast en mindre del av stiftelsens boenden som utgörs av omvårdnadsboenden. Socialtjänstnämnden bidrar med 17 mkr till Stiftelsen Hotellhem verksamhetsåret 2004.

Inför verksamhetsåret 2005 avser stiftelsen att utöka omvårdnadsplatserna i Stadshagen och hemställer därför om utökad finansieringsbidrag motsvarande 1 mkr verksamhetsåret 2005 (totalt 18 mkr) och ytterligare 0,5 mkr verksamhetsåret 2006 (totalt 18,5 mkr). Det utökade anslagsbehovet inkluderar en uppräkning av anslaget med 3% för att finansiera pris- och löneökningar.

Bättre omhändertagande av svårt fysiskt sjuka hemlösa

För ett bättre omhändertagande av svårt fysiskt sjuka hemlösa pågår ett utvecklingsarbete tillsammans med landstinget. Förhoppningsvis kommer detta arbete leda till att gemensamma platser med vård/boende tillskapas. För socialtjänstnämndens del i dessa vård/boende platser kommer det att krävas resurser i storleksordningen 6-10 mkr/år.

Tak-över-huvudet-garantin

Sedan tak-över-huvudet-garantin genomfördes 1999 har en rad förändringar skett i mottagandet av de hemlösa, vilket fått konsekvenser för Socialjouren. Sedan sommaren 2001 har härbärgena (med ett undantag) direktintag och avgifterna för akut logi för hemlösa (ca 30%) som kommer direkt till härbärgena faktureras Socialjouren. Detta har lett till stora kostnadsökningar för Socialjouren.

Förvaltningen arbetar med förslag på förbättringar i intagsförfarandet och uppföljningen av hemlösa som söker akut logi. Förslagen bygger på att hemlösa som söker akut logi snabbare ska återföras till stadsdelarna/Enheten för hemlösa och få möjlighet till mer varaktiga placeringar. Vid direktintag visar erfarenheterna att det är svårt för stadsdelsnämnderna/Enheten för hemlösa att stå för kostnaderna när de inte deltagit i planeringen.

Om dessa förändringar inte genomförs kommer Socialjouren behöva ett tillskott på mellan 3,5 – 4 mkr årligen för att täcka de underskott som uppstår på grund av direktintaget.

Upprustning av Midsommarkransens härbärke

Midsommarkransens härbärke som drivs av Frälsningsarmén med ekonomiskt bidrag från staden är i behov av ombyggnad för att kunna erbjuda akutboende i mindre rum. Detta innebär en kvalitetshöjning av dessa härbärgesplatser och kommer att kräva ett tillskott på mellan 2,5 - 3 mkr.

Dagverksamheter för hemlösa

Dagverksamheterna för hemlösa drivs idag helt av frivilligorganisationerna. Socialtjänstnämnden menar att för att kunna tillförsäkra de hemlösa en fungerande öppen dagverksamhet kan det finnas anledning för staden att själv tillsammans med någon organisation driva en dagverksamhet.

Nämnden har därför givit förvaltningen i uppdrag att beräkna kostnaden för dagverksamhet i egen regi, att titta närmare på möjligheten och kostnaden för en upphandling av dagverksamhet samt att se över möjligheten att tillsammans med en eller flera organisationer driva dagverksamhet samt beräkna kostnaden för detta.

Kostnaden för dagverksamhet för hemlösa beräknas till 5 mkr/år.

Medarbetarna

Kompetensförsörjning

Ansvaret för kompetensutveckling är starkt decentraliserat i förvaltningen och utbildningsbehov förväntas diskuteras vid de återkommande medarbetarsamtalen.

Ledarskapet är av avgörande betydelse för en bra och stimulerande arbetsplats och för att medarbetares resurser ska tillvaratas. Under de senaste åren har förvaltningen genomfört en ledarutbildning för samtliga chefer med personal- och budgetansvar. Förvaltningen har även genomfört en "Adeptutbildning" under tre terminer för morgondagens potentiella chefer och specialister. Fortsatta utbildningsinsatser planeras.

Många anställda arbetar schemalagt eller natt och bland äldre arbetstagare blir det alltmer frekvent med medicinska hinder mot att arbeta på sådant sätt. För att behålla denna grupp i arbete måste förvaltningen kunna erbjuda dagtjänster.

Ett erbjudande från staden om att få gå ned i arbetstid med delvis bibehållen lön skulle också möjliggöra för äldre arbetstagare att kvarstanna längre i anställningen.

Arbetet med att utveckla de anställdas inflytande över arbetstider och arbetsformer kommer att fortsätta. De försök som pågått med bl.a. Time Care och andra system som innebär att den anställde ges inflytande över arbetstidens för-

läggning kommer att omfatta ytterligare arbetsplatser. Hittills gjorda erfarenheter har upplevts odelat positiva av personalen.

Sjukfrånvaro

Med tanke på den relativt höga medelåldern, ca 52 år, är frisknärvaron hög. Den huvudsakliga sjukfrånvaron kan relateras till en grupp långtidssjuka och personer med sjukbidrag. Tillsammans med försäkringskassan och företagshälsovården startade förvaltningen i januari 2003 ett rehabiliteringsprogram riktat mot de långtidssjukskrivna.

Förvaltningen erbjuder och kommer även fortsättningsvis att erbjuda ett omfattande friskvårdsprogram för de anställda.

Lönesatsningar

Genomförd lönegranskning har inte visat några löneskillnader som kan hänföras till exempelvis kön eller etnisk tillhörighet. En fördjupad lönekartläggning planeras dock genomföras under 2004 för att ge underlag till eventuella framtida särskilda lönesatsningar .

Göra Stockholm till en ekologiskt hållbar storstad

Förvaltningens miljöarbete syftar till att uppnå en ständig förbättring av miljön, dvs. en ständig minskning av den sammanlagda negativa miljöpåverkan som förvaltningens olika verksamheter, aktiviteter, produkter och tjänster bidrar till.

Förvaltningens miljöarbete har strategiskt lagts upp enligt miljöledningssystemet. Ansvar för miljöarbetet följer verksamhetsansvaret. Utveckling av miljöarbetet är en viktig del i verksamheternas kvalitetsutveckling och förvaltningen har fört samman miljöarbetet med arbetet med stadens kvalitetsstrategi.

Förvaltningens generella miljöåtaganden kopplas till socialtjänstnämndens miljöpolicy som preciserar viljeinriktningen i miljöfrågor. Den sätter ramar, ger inriktning och beskriver övergripande hur miljöfrågorna ska prioriteras och vilken ambitionsnivå socialtjänstförvaltningen ska ha när det gäller miljön.

Tillsammans med varje åtagande redovisas arbetssätt, dvs. genom vilka aktiviteter målet ska uppnås/åtagandet säkras, ansvar för genomförandet av dessa, när de ska genomföras, hur genomförandet ska finansieras, hur resultaten ska mätas och när/om del- och slutrapporter ska lämnas.

Bryta segregationen och fördjupa demokratin

Utgångspunkten för arbetet med integration är stadens integrationsprogram som antogs av kommunfullmäktige i oktober 2001. Programmet slår fast de värderingar som ligger till grund för stadens arbete med att förbättra integrationen och minska utanförskapet. Stadens nämnder får i anslutning till de mål som redovisas i programmet olika uppdrag.

Socialtjänstnämndens möjligheter att arbeta konkret med integration ska ses utifrån de uppdrag som nämnden har att fullgöra. Det är inom ett begränsat antal områden som det finns förutsättningar att ha ett tydligt integrationsperspektiv. Dessa områden är främst information till medborgarna, stöd och bidrag till utomstående organisationer och ansökan om serveringstillstånd och tillsyn av restauranger.

Minskning av antalet personer med ekonomiskt bistånd

Socialtjänstnämnden har tillsammans med integrationsnämnden uppgiften att vara samordnande och stödjande i stadsdelnämndernas arbete med att minska antalet bidragstagare. Inriktningen för arbetet att minska bidragsberoendet kvarstår.

Det innebär att medverka i att ta tillvara och sprida de verksamma arbetsmetoder som har utvecklats inom stadsdelsförvaltningarna. En fortsatt satsning på aktiva insatser för att stötta till självförsörjning och på att utveckla förhållningssätt och bemötande behövs sannolikt för att målsättningen ska kunna uppnås. Det är även viktigt att verka för att få till stånd en mer strukturerad och nära samverkan med andra myndigheter som exempelvis försäkringskassor och arbetsförmedlingar.

Ta ansvar för ekonomin

Sammanfattning av väsentliga förändringar jämfört med nämndens utfall år 2003 samt beslutad plan för 2005

Utgångspunkten för budget 2005 är kommunfullmäktiges budget 2004. Därutöver bör följande väsentliga ekonomiska förändringar beaktas jämfört med 2003.

Under inriktningsmålet Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna redovisas och analyseras respektive förändring.

- För att säkra det yttersta skyddet för de mest utsatta bör finansieringsformen successivt förändras med början verksamhetsåret 2005 motsvarande storleksordningen 10 mkr.
- Bättre omhändertagande av svårt fysiskt sjuka hemlösa beräknas kosta 6 – 10 mkr/år.
- Gruppen äldre hemlösa bör omdefinieras och finansieras som ordinarie äldreomsorg i staden. Kostnadsökningen uppskattas till ca 5 mkr/år.
- Finansiering av tak-över-huvudet-garantin motsvarande 3,5 – 4 mkr/år.

- Ökad ersättning till Stiftelsen Hotellhem för fler omvårdnadsplatser vid Stadshagen motsvarande 1 mkr verksamhetsåret 2005 (totalt 18 mkr) samt ytterligare 0,5 mkr 2006 (totalt 18,5 mkr).
  - Ökade kostnader för upprustning av Midsommarkransens härbärke uppskattas till 2,5 – 3 mkr.
  - Dagverksamheter för hemlösa uppskattas till 5 mkr/år.
-

Bilaga

Specifikation av väsentliga förändringar jämfört med kommunfullmäktiges budget år 2004